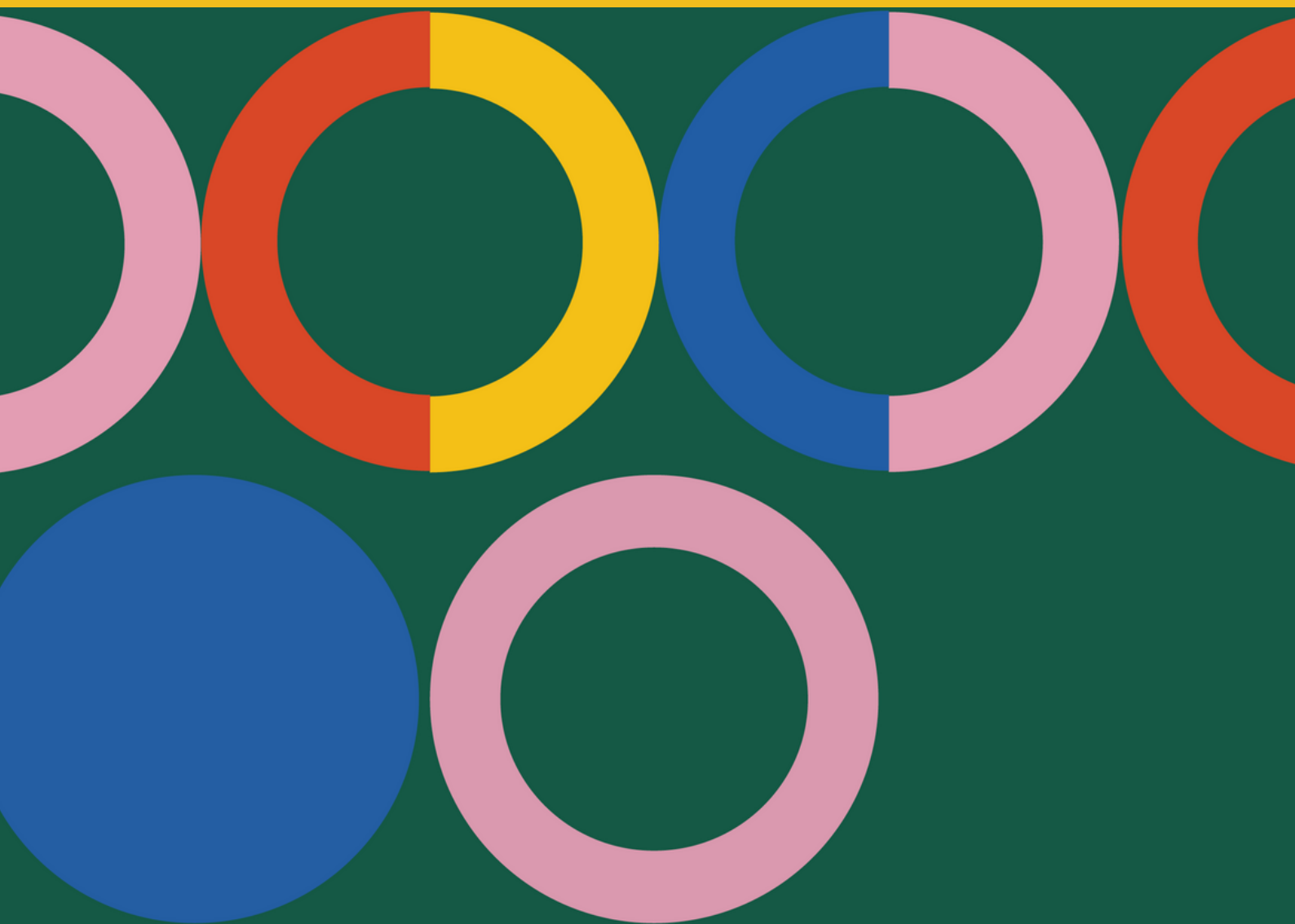

Hoe maak jij het verschil als schoolleider?

Gelijke kansen voor meiden en jongens

Inhoudsopgave

Inleiding	3
• Wie zijn wij?	3
• Aanbod: Wat kunnen wij voor jou betekenen?	3
1. Veilig jezelf kunnen zijn op school	4
2. De impact van genderstereotypen op school	5
3. Het verschil maken als schoolleider	8
4. Deze 5 dingen kan jij doen als schoolleider om de gendergelijkheid te verbeteren	9
5. Welke uitdagingen kan je tegenkomen? En hoe ga je hier mee om?	10
◦ Situatie 1: Team overbelast, hoe krijg je ze mee?	11
◦ Situatie 2: Hoe bespreek je gendergelijkheid in de klas?	12
◦ Situatie 3: Hoe zorg je voor een gezamenlijke aanpak?	13
◦ Situatie 4: Hoe ga je om met de zorgen van ouders?	14
◦ Situatie 5: Omgaan met weerstand bij leerlingen	15

Inleiding

Als jij als schoolleider deze toolkit aan het lezen bent, dan ben je klaar om aan de slag te gaan met het thema kansengelijkheid jouw school. Als je als schoolleider met dit thema werkt, kun je voor uiteenlopende uitdagingen komen te staan. In deze toolkit helpen we jou om die uitdagingen aan te gaan

In deze toolkit

In deze toolkit krijg je informatie over sociale veiligheid en de impact van genderstereotypen op school. Daarnaast vind je vijf kaartjes met situatieschetsen over uitdagingen die je kan tegenkomen in de school. Deze kaartjes bevatten concrete handvatten om deze uitdagingen te tackelen en gezamenlijk te werken aan kansengelijkheid voor elke leerling.

- 1. Veilig jezelf kunnen zijn op school*
- 2. De impact van genderstereotypen op school*
- 3. Het verschil maken als schoolleider*
- 4. Vijf situatieschetsen: welke uitdagingen kan je tegenkomen?*

Wie zijn wij?

De Alliantie Worden Wie Je Bent wordt gevormd door VHTO, Stichting School en Veiligheid, Movisie en Emancipator. De Alliantie werkt tussen 2023-2027 samen met onderwijsprofessionals om ervoor te zorgen dat leerlingen zich vrij voelen om de keuzes te maken die het beste bij hen passen. Met een breed aanbod bereiken we scholen, leraren, decanen, mentoren, beleidsmakers en intermediairorganisaties om met hen te werken aan sociale veiligheid en aan het vergroten van ontwikkelkansen van leerlingen, zonder beperkt te worden door genderstereotypen. De Alliantie wordt gesteund door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Aanbod: Wat kunnen wij voor jou betekenen?

Dankzij de steun van het ministerie kunnen we gratis inspiratiesessies, adviesgesprekken, gastlessen, actieonderzoek en verdiepingstrajecten aanbieden.

Op onze website kun je meer lezen over ons (groeierende) aanbod. Je kunt ook altijd contact opnemen, zodat we samen kunnen bekijken wat het beste bij jouw situatie en school past. We denken graag met je mee hoe we maatwerk kunnen leveren. Mail naar info@wordenwiegebentopschool.nl of gebruik het contactformulier op onze website: <https://www.wordenwiegebentopschool.nl/contact/>

Scan me

1. Veilig jezelf kunnen zijn op school

Gendergelijkheid op school begint niet bij de leerling, niet bij de leraar, maar bij de cultuur van de school als geheel. Als schoolleider speel jij daarin een sleutelrol. Deze tool is ontwikkeld om je te ondersteunen in het creëren van een leer- én werkomgeving waarin iedereen (leerlingen én collega's) zich veilig, gezien en vrij voelen om te zijn wie die is.

We weten dat dit thema complex kan zijn. Waar begin je? Wat speelt er bij jouw team en onder jouw leerlingen? Hoe ga je om met verschillen in inzicht, overtuiging of ongemak? Deze tool helpt je om hierin je weg te vinden: praktisch, concreet en afgestemd op jouw rol als schoolleider.

De basis: sociale veiligheid

Sociale veiligheid is de basis voor alle ontwikkelingen en prestaties op school. Pas wanneer leerlingen én medewerkers zich veilig voelen om zichzelf te zijn, ontstaat er ruimte voor leren, samenwerken en groeien.

Maar wat is werken aan sociale veiligheid? Sociale veiligheid gaat over het bevorderen van sociaal gedrag door bijvoorbeeld gedragsregels op school en het tegengaan van grensoverschrijdend en ongewenst gedrag.

Een school waar sociale veiligheid wordt bewaakt...

- .. herkent en erkent verschillen in identiteit, beleving en achtergrond.
- .. voorkomt uitsluiting en pesten en discriminatie, geweld, grensoverschrijdend gedrag.
- .. heeft ruimte voor dialoog, twijfel en ontwikkeling – óók bij lastige onderwerpen.

Gendergelijkheid is geen 'los' thema, maar een essentieel onderdeel van een sociaal veilige schoolcultuur. Want in een sociaal veilige schoolcultuur mag je zijn wie je bent zonder te hoeven voldoen aan bepaalde normen die heersen over wat 'vrouwelijk' en 'mannelijk' inhoudt en waar je als leerling aan moet voldoen. Als kinderen en jongeren de ruimte krijgen om zichzelf te kunnen zijn, niet worden afgerekend als ze van een bepaalde norm afwijken, voelen ze zich prettiger op school en draagt dit bij aan een groter gevoel van veiligheid, welbevinden én betere leerprestaties. De boodschap/norm zou moeten zijn: 'Je bent goed zoals bent'.

Werken aan gendergelijkheid op school is geen extra taak, maar een investering in het welzijn en de ontwikkeling van álle leerlingen en medewerkers. Door verschillen te erkennen en te waarderen ontstaat een veilige leeromgeving waarin iedereen zichzelf kan zijn en tot bloei komt. Als schoolleider speel je een sleutelrol in het bevorderen van deze cultuur. Gendergelijkheid en sociale veiligheid vormen daarbij geen losse doelen, maar de basis voor een school waar iedereen zich gezien, gehoord en gewaardeerd voelt.

2. De impact van genderstereotypen op school

In het onderwijs willen we alle leerlingen gelijke kansen bieden, maar toch maken scholen (vaak onbewust) onderscheid tussen meiden en jongens, bijvoorbeeld in de klas, bij cijfers, profielkeuze en in de sociale dynamiek. Strenge gendernormen beperken daarbij de ruimte die kinderen en jongeren ervaren om zichzelf te ontwikkelen. Hoewel de verschillen tussen meiden en jongens klein zijn, kan dit grote gevolgen hebben voor motivatie, prestaties en toekomstkeuzes.

Die verschillen ontstaan al op jonge leeftijd: ouders geven meisjes en jongetjes bijvoorbeeld vaak ander speelgoed. Door kinderen verschillend te behandelen groeien de verschillen en worden hun interesses en talenten soms ingeperkt.

Hier lees je over verschillende situaties in het onderwijs waarin vaak verschil wordt gemaakt tussen meiden en jongens. De verhalen zijn gebaseerd op ervaringen die wij in de praktijk hebben opgehaald.

1. Leraar gedrag: verwachtingen sturen prestaties

Leraren hebben vaak de intentie om alle leerlingen gelijk te behandelen, maar onbewuste aannames spelen een rol.

- Beoordelen: meiden en jongens die hetzelfde presteren krijgen soms toch verschillende cijfers, omdat verwachtingen de beoordeling kleuren.
- Aandacht: jongens krijgen gemiddeld meer beurten én vaker straf, terwijl meiden juist minder ruimte krijgen om zich te profileren.
- Vragen & feedback: meiden krijgen vaker minder uitdagende vragen en feedback, waardoor hun ontwikkeling geremd kan worden.
- Profielkeuze: adviezen van leraren en decanen verschillen: jongens worden sneller aangemoedigd richting technische profielen dan meiden met exact dezelfde cijfers.

“ *In groep 8 mogen we kiezen voor pluslessen, en ik wilde eigenlijk graag Techniek doen omdat ik het leuk vind om te ontdekken hoe dingen werken. Mijn meester zei echter dat Techniek de moeilijkste les is en dat vooral jongens daar goed in zijn, waardoor ik onzeker werd. Ook hoorde ik dat er bijna alleen jongens in die groep zitten, en dat maakte me nog meer aan het twijfelen. Daarom denk ik er nu over om Mens & Natuur te kiezen, ook al voelt het jammer dat ik misschien niet durf te kiezen wat ik echt leuk vind.* ”

Lina (11)

2. Stereotiepe normen: invloed op keuzes en welzijn

Op school spelen gendernormen een belangrijke rol in hoe leerlingen zichzelf en elkaar zien.

- Interesses: vanaf jonge leeftijd raken meiden ontmoedigd bij exacte vakken, terwijl jongens hun interesse verliezen in taal en creatieve vakken.
- Uiterlijk en gedrag: meiden ervaren druk om aantrekkelijk te zijn, maar krijgen kritiek of stigmatisering als ze 'te sexy' of juist 'te preuts' zijn. Jongens voelen druk om stoer, sportief en onafhankelijk te zijn. Dit kan leiden tot minder inzet, storend gedrag en het vermijden van hulp.
- Lesmateriaal en rolmodellen: schoolboeken en opdrachten tonen vaker mannen in technische of leidende rollen, en vrouwen in zorgende rollen. LHBTI+ leerlingen zien zichzelf nauwelijks terug, wat gevoelens van onveiligheid en onzichtbaarheid versterkt.

“ Voor mijn stage liep ik mee bij een autogarage, omdat ik later graag iets met auto's wil doen. Het werk vond ik leuk, maar de sfeer was vervelend: de monteurs maakten nare opmerkingen over vrouwelijke klanten en er hingen posters waar ik van schrok. Mijn klasgenoot, een jongen, kreeg veel meer verantwoordelijkheden dan ik en aan mij werd alles onnodig vaak uitgelegd alsof ik minder kon. Toen ik dit aan mijn mentor vertelde, zei hij dat dit er 'nu eenmaal bij hoort' in een garage. ”

Mayke (16)

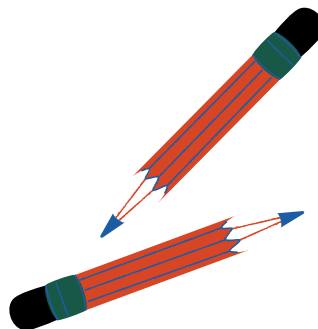
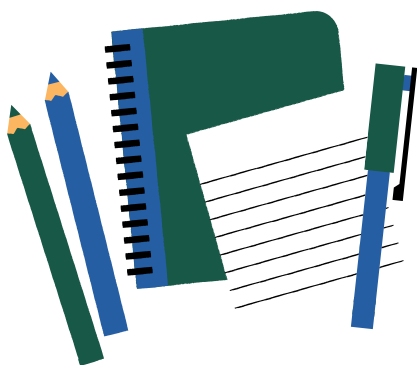
3. Vormen van pesten

Leerlingen die niet voldoen aan heersende normen lopen het risico om buitengesloten of gepest te worden. Meiden die niet voldoen aan schoonheidsidealen of jongens die niet “stoer” genoeg zijn worden sneller veroordeeld.

Leraren reageren anders op het pestgedrag van meiden en van jongens. Bij meiden wordt relationeel pesten als normaal gezien. Fysieke agressie wordt bij jongens onderling normaler gevonden. Ook jongens zelf zien dit vaak als een soort spel en niet als pesten. Jongens die regelmatig slachtoffer zijn worden door leeftijdsgenoten en leraren vaak niet serieus genomen. Wanneer meiden en jongens te maken krijgen met deze vormen van pesten zijn leraren vaak minder geneigd om in te grijpen. Meiden moeten gewoon vriendinnen zijn’ en jongens krijgen vaak te horen dat ze ‘voor zichzelf op moeten komen’.

“ *Mijn lievelingsvak is tekenen en ik maak graag manga-tekeningen, maar niemand in mijn klas vindt dat interessant. Veel jongens zijn vooral met voetbal bezig en tijdens gym spelen ze de bal expres hard naar me of tackelen me, waardoor ik al een paar keer ben gevallen. Als ik moet huilen schelden ze me uit voor homo en de gymdocent zegt dat ik me er niets van moet aantrekken en me moet vermannen. Daarom probeer ik niet te laten zien dat ik pijn heb, terwijl ik me eigenlijk heel verdrietig en buitengesloten voel.* ”

Marcel (13)

3. Het verschil maken als schoolleider

Wat is jouw rol als schoolleider?

Als schoolleider ben je niet alleen eindverantwoordelijk voor onderwijsresultaten, maar ook voor de cultuur en veiligheid binnen je school. Je geeft richting, stelt prioriteiten en creëert ruimte, óók als het gaat om thema's als gender en inclusie.

Met jouw houding en keuzes maak je het verschil:

- Je bent een rolmodel: zichtbaar, luisterend en reflectief.
- Je staat in verbinding met team, leerlingen en ouders.
- Je maakt beleid niet alleen op papier, maar zichtbaar in de praktijk.
- Je zorgt dat iedereen (ook jijzelf) kan blijven leren.

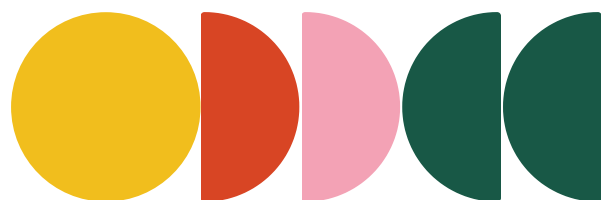
Daarmee ben je de uitgelezen persoon die het team kan meenemen in het bevorderen van de kansengelijkheid bij jullie op school, waar elke leerling evenveel kansen krijgt om te *worden wie die is*.

Als schoolleider speel je dus een sleutelrol in het creëren van een school waar alle leerlingen zich gezien, veilig en gelijkwaardig voelen. Dat begint met het doorbreken van genderstereotypen en het ontwikkelen van een schoolbrede visie en beleid waarin álle talenten ruimte krijgen, los van verwachtingen over geslacht.

Wat is er nodig?

De eerste stap is onderzoeken waar de school nu staat: hoe bewust is het team, is er een visie, is er draagvlak en voelen leerlingen zich daadwerkelijk veilig? Dit kan door gesprekken met team, ouders en leerlingen, observaties of een werkgroep die dit onderzoekt. Vanuit dat gezamenlijke startpunt kun je met het team werken aan bewustwording en inleving bijvoorbeeld via ervaringen van leerlingen of materialen zoals films of theater, zodat iedereen begrijpt waarom gelijkwaardigheid belangrijk is.

Daarna volgt het vertalen van visie naar concreet beleid: duidelijke normen die gezamenlijk worden gedragen en gehandhaafd, zichtbaar inclusief lesmateriaal en voorbeeldgedrag van het team, speciale projecten of jaarlijkse activiteiten en een werkgroep die het thema op de agenda houdt. Door helder en eenvoudig te communiceren wat jullie belangrijk vinden en dit ook visueel en voelbaar in de school te maken, blijft het beleid levend en wordt inclusie onderdeel van de dagelijkse schoolcultuur.

4. Deze 5 dingen kan jij doen als schoolleider om de gendergelijkheid te verbeteren

Stap 1: Breng de beginsituatie in kaart

Onderzoek waar de school nu staat op het gebied van gendergelijkheid.

Kijk daarbij naar de volgende onderdelen:

- Hoe staat het bewustzijn en de kennis binnen het team
- Is er een gedeelde visie
- Wat is het draagvlak bij team, ouders en leerlingen
- In hoeverre voelen leerlingen zich veilig en geaccepteerd

Dit kan door gesprekken met medewerkers, ouders en leerlingen, observaties in de school en/of het instellen van een werkgroep die dit onderzoekt.

Stap 2: Creëer een gezamenlijk startpunt

Bespreek de uitkomsten met het team en gebruik deze als basis om samen verder te werken. Een gedeeld beeld zorgt voor betrokkenheid en eigenaarschap.

Stap 3: Werk aan bewustwording en inleving

Vergroot het begrip voor gendergelijkheid door:

- Het delen van ervaringen van leerlingen
- Spiegelgesprekken – een open dialoog
- Het inzetten van materialen zoals films, theater of gastlessen

Zo ontstaat inzicht in waarom gelijkwaardigheid belangrijk is en wat dit betekent in de dagelijkse praktijk.

Stap 4: Ontwikkel een gezamenlijke visie

Formuleer samen een duidelijke visie op gendergelijkheid en inclusie, die past bij de school en door het hele team wordt gedragen.

Stap 5: Vertaal de visie naar concreet beleid

- Zorg dat de visie zichtbaar en uitvoerbaar wordt door:
- Heldere en gedeelde normen en afspraken
- Inclusief en divers lesmateriaal
- Bewust voorbeeldgedrag van het team
- Speciale projecten of jaarlijkse activiteiten rondom het thema

Stap 6: Borg het thema in de schoolorganisatie

Stel een werkgroep aan die gendergelijkheid blijvend op de agenda zet en bewaakt. Dit helpt om aandacht en voortgang vast te houden.

Stap 7: Communiceer duidelijk en zichtbaar

Communiceer eenvoudig en consequent wat de school belangrijk vindt. Maak dit zichtbaar en voelbaar in de schoolomgeving, zodat inclusie een vanzelfsprekend onderdeel wordt van de dagelijkse schoolcultuur.

5. Welke uitdagingen kan je tegenkomen? En hoe ga je hier mee om?

Wanneer je als schoolleider samen met anderen nadenkt over en inclusie, diversiteit en gelijkwaardigheid uitdraagt binnen de school, kun je uitdagingen tegenkomen. Het thema kan vragen, zorgen, weerstand en soms zelfs verdeeldheid oproepen binnen je team, maar ook bij leerlingen en ouders.

Op de situatiekaarten lees je vijf situaties die kunnen voorkomen. Je vindt een korte beschrijving van de situatie en praktische handvatten om de geschetste uitdagingen aan te pakken (en op te lossen).

In alle vijf situaties gaan we ervan uit dat het belang en de redenen om gendergelijkwaardigheid binnen de school te bevorderen voor jou als schoolleider duidelijk zijn. Is dat nog niet het geval, dan raden we aan hoofdstuk 2 (opnieuw) te lezen.

